

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради Бердянського
державного педагогічного
університету
від 02.09.2021 р., протокол № 01

**МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТА
(УКРАЇНСЬКА МОВА)**

(назва освітнього компоненту)

**ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни**

підготовки	<u>бакалаврів</u> (назва ступеня вищої освіти)
спеціальності	<u>014 Середня освіта</u> (шифр і назва спеціальності)
предметної спеціальності	<u>014.01 українська мова і література</u> (назва предметної спеціалізації)
освітньо- професійної програми	<u>Середня освіта (українська мова і література, англійська мова)</u> (назва освітньо-професійної програми)

Бердянськ, 2021

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Володимир НИЦЕТА, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри української мови та славістики

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету 17.06.2021 р., протокол № 10.

ВСТУП

Програму обов'язкової навчальної дисципліни «Методичні особливості навчання предмета (українська мова)» укладено відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (українська мова і література, англійська мова)» підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.01 українська мова і література.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є професійна підготовка сучасного вчителя української мови та літератури до роботи в закладах загальної середньої освіти України.

Міждисциплінарні зв'язки:

Філософія. Забезпечує методологічні основи шкільного курсу української мови з методикою навчання української мови, зокрема для методики є важливим такі положення філософської науки:

- зв'язок мови та свідомості, мови та мислення;
- філософська теорія пізнання, згідно з якою шлях до істини проходить етапи чуттєвого та раціонального пізнання й завершується на практиці.

Лінгвістика. Використання даних мовознавчих наук (фонетики, фонології, графіки, орфографії, лексикології, морфології, синтаксису тощо).

Психологія (загальна психологія, вікова психологія, педагогічна психологія, психологія мовлення, психологія спілкування тощо):

- закономірності психічної діяльності людини, що є основою розуміння тих психічних процесів, що відбуваються під час оволодіння мовленням;
- формування психічних процесів пам'яті, уяви, почуттів і психічних якостей особистості; вікові особливості учнів;
- розвиток психіки людини у процесі виховання та навчання; проблеми управління засвоєнням знань, формуванням вмінь і навичок; психологічні фактори, що зумовлюють успішність навчання, стосунки між учнем і вчителем, індивідуально-психологічні характеристики школярів; мотивація діяльності учнів у процесі оволодіння мовленнєвою діяльністю;
- процес володіння та оволодіння мовленням, взаємозв'язок зовнішнього та внутрішнього мовлення, якості вербальної пам'яті, закономірності усного й писемного мовлення;
- види і засоби спілкування.

Дидактика:

- використання дидактичних принципів у методиці навчання української мови;
- використання методів, прийомів і засобів навчання;
- організація активної діяльності учнів у засвоєнні нових знань й оволодінні вміннями, управління освітнім процесом, стимулювання активності учнів, залучення школярів до планування навчальної діяльності, саморегулювання навчання.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Мета** – опанування майбутніми вчителями української мови та літератури методичних особливостей освітнього процесу й найефективніших форм організації освітнього процесу, найдоцільніших методів і прийомів навчання учнів на сучасному етапі розвитку закладів загальної середньої освіти.

1.2. Завдання:

1. Підготовка майбутніх учителів до педагогічної діяльності в умовах реформування сучасної школи, реалізації концепцій мовної освіти в Україні й НУШ.
2. Забезпечення засвоєння студентами системи теоретичних знань і професійних умінь, що допоможуть їм формувати учнів – компетентних мовців, виховувати свідомих громадян України.
3. Навчання поєднувати теоретичні знання з практичними потребами сучасних ЗЗСО, втілювати нові методичні ідеї в практику навчання предметів, застосовувати педагогічні інновації.
4. Розвиток у студентів пізнавальних інтересів, прагнення до вдосконалення своєї професійної підготовки, вміння працювати з навчально-методичною літературою.
5. Формування в майбутніх учителів-словесників дослідницьких навичок, розвиток вміння проводити самостійні наукові пошуки й експериментальні дослідження.

Учитель української мови та літератури повинен уміти реалізовувати такі **основні функції**:

- **комунікативно-навчальну**, яка складається з інформаційного, мотиваційно-стимулювального й контрольного-коригувального компонентів;
- **розвивальну**, тобто прогнозувати шляхи формування й розвитку інтелектуальної та емоційної сфер особистості учня, її пізнавальних і розумових здібностей у процесі оволодіння українською мовою;
- **освітню**, тобто допомагати учням в оволодінні вміннями вчитися, збагачувати свій світогляд, пізнавати себе та іншу систему понять, завдяки якій можна усвідомлювати інші явища;
- **виховну**, тобто розв'язувати завдання морального, культурно-естетичного, трудового виховання засобами української мови;
- **гностичну**, тобто аналізувати свою професійну діяльність та освітню діяльність учнів, добирати підручники й посібники, прогнозувати труднощі засвоєння учнями мовного, мовленнєвого, а також оволодіння мовленнєвою діяльністю, вивчати й узагальнювати досвід інших учителів у галузі навчання української мови;
- **конструктивно-планувальну**, тобто планувати й творчо конструювати освітній процес у цілому і процес навчання конкретного матеріалу з урахуванням особливостей ступеня навчання; планувати навчально-комунікативну діяльність учнів на уроці та в позакласній роботі; здійснювати в комплексі різні види індивідуалізації навчання: мотивувальну, регульовальну, розвивальну, формувальну;
- **організаторську**: реалізовувати плани (поурочні, серії уроків, позакласних заходів) з урахуванням особливостей ступеня навчання; творчо розв'язувати методичні завдання в процесі навчання й виховання з урахуванням провідних

характеристик учнів певного освітнього закладу, вносити до планів методично правильні корективи з метою досягнення бажаного результату, виходячи з цілей навчання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **знати**:

- тактики та стратегії професійної діяльності в освітній галузі;
- тактики та стратегії професійного педагогічного спілкування;
- державну мову на рівні, достатньому для ефективного розв'язання завдань професійної діяльності;
- сучасні методики й технології в освітній діяльності;
- сутнісні характерологічні ознаки взаємодії у професійному колективі;
- теоретичні засади та прикладні аспекти обраної спеціальності;
- алгоритми наукового аналізу мовного, мовленнєвого матеріалу;
- вимоги дотримання академічної доброчесності;
- основні правила аргументування власної позиції стосовно наукових і професійних питань;
- алгоритми аналізу та редагування текстів різних стилів та жанрів;
- дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного матеріалу;
- способи й методи інтегрування знань і вмінь задля розв'язання суперечливих питань в обраній професійній галузі.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент буде **вміти**:

- оцінювати свою професійну діяльність;
- розв'язувати ситуації професійного педагогічного спілкування;
- презентувати результати досліджень державною мовою;
- застосовувати сучасні методики й технології в освітній діяльності;
- аналізувати актуальні проблеми в освітній діяльності;
- оптимально й ефективно взаємодіяти в професійному колективі;
- оперувати мовними фактами;
- інтерпретувати й перекладати тексти різних стилів і жанрів;
- науково доцільно здійснювати аналіз мовного, мовленнєвого матеріалу;
- аргументувати власну позицію стосовно наукових і професійних питань;
- аналізувати та редагувати тексти різних стилів та жанрів;
- реалізовувати підходи й методи для аналізу конкретного мовного й мовленнєвого матеріалу;
- практично застосовувати способи й методи інтегрування знань і вмінь задля розв'язання суперечливих питань в обраній професійній галузі.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні набути таких компетентностей і продемонструвати такі результати навчання:

ЗК 1	Здатність діяти відповідально й свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізовувати свої права й обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).
ЗК 2	Здатність до особистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціально компетентність).
ЗК 3	Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, багатоманітність і мультикультурність у суспільстві; здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження (культурна компетентність).
ЗК 4	Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (лідерська компетентність).
ЗК 5	Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розуміння проблем, ініціативності та підприємливості (підприємницька компетентність).
ПК 4.1	Здатність визначати й урахувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів.
ПК 4.2	Здатність використовувати стратегії роботи з учнями, що сприяють розвиткові їхньої позитивної самооцінки, я-ідентичності.
ПК 4.3	Здатність формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність.
ПК 4.4	Здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен відчуває себе її частиною.
ПК 5.1	Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами.
ПК 5.2	Здатність конструктивно й безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу.
ПК 5.3	Здатність усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.
ПК 6.1	Здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями в освітньому процесі.
ПК 6.2	Здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.
ПК 6.3	Здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.
ПК 7.2	Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами.
ПК 7.3	Здатність забезпечувати в освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей, інтересів.
ПК 8.1	Здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі.
ПК 8.2	Здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя.
ПК 9.1	Здатність проєктувати осередки навчання, виховання й розвитку учнів.
ПК 10.1	Здатність прогнозувати результати освітнього процесу.
ПК 10.2	Здатність планувати освітній процес.
ПК 11.1	Здатність організовувати процес навчання, виховання й розвитку учнів.
ПК 11.2	Здатність організовувати різні види й форми навчально-пізнавальної діяльності учнів у мовній освіті.
ПК 12.1	Здатність здійснювати оцінювання й аналіз результатів навчання учнів з української мови.
ПК 12.2	Здатність забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювати результатів навчання з української мови.
ПК 13.1	Здатність використовувати інновації в навчанні української мови.
ПК 13.2	Здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.
ПК 14.1	Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності й визначати індивідуальні професійні потреби.

ПРЗ 1.8	Стратегії комунікації з учасниками освітнього процесу.
ПРЗ 2.2	Грунтовні знання освітньої галузі/навчального предмета (інтегрованого курсу) і можливостей її/його інтеграції з іншими освітніми галузями/навчальними предметами (інтегрованими курсами).
ПРЗ 2.3	Методики й технології моделювання змісту навчання з української мови.
ПРЗ 2.4	Ключові компетентності учнів і вміння, спільні для всіх компетентностей, відповідно до державних стандартів освіти.
ПРЗ 2.5	Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів і рівнів сформованості їхніх компетентностей з української мови.
ПРЗ 2.6	Види інтеграції в навчанні, підходи до інтегрованого навчання учнів української мови.
ПРЗ 2.7	Форми, методи та засоби навчання, виховання й розвитку учнів різних вікових груп засобами української мови.
ПРЗ 2.8	Технології навчання, виховання й розвитку учнів засобами української мови.
ПРЗ 2.9	Зміст і особливості технологій і методик особистісно орієнтованого, компетентнісного та інтегрованого навчання, виховання і розвитку учнів засобами української мови.
ПРЗ 2.10	Технології розвитку критичного мислення учнів.
ПРЗ 2.11	Компетентнісний підхід до оцінювання результатів навчання учнів з української мови.
ПРЗ 2.12	Підходи до формування ціннісних ставлень учнів.
ПРЗ 4.1	Індивідуальні особливості учнів (вік, здібності, інтереси, потреби, мотивація, можливість, досвід тощо), їх вплив на засвоєння навчального матеріалу та успішну соціалізацію.
ПРЗ 4.2	Основні види самооцінки учнів (занижена, завищена, адекватна) та їх прояви.
ПРЗ 4.3	Основні умови формування позитивної самооцінки учнів.
ПРЗ 4.4	Основні стратегії, що сприяють формуванню позитивної самооцінки учнів.
ПРЗ 4.5	Види пізнавальної діяльності учнів.
ПРЗ 4.6	Основні умови формування мотивації учнів до навчання.
ПРЗ 4.7	Основні стратегії, спрямовані на посилення взаємодії учнів (створення правил класу, кооперативні форми навчання, проектний підхід тощо).
ПРЗ 4.8	Різновиди та інтенсивність почуттів та емоцій, причини їх появи.
ПРЗ 4.9	Сучасні форми, методи, технології та засоби навчання, що сприяють розвитку уваги, саморегуляції, подолання стресу, керування емоціями, порозумінню.
ПРЗ 5.1	Методи ведення діалогу та полілогу, усвідомленого та емпатійного слухання, ненасильницької та безконфліктної комунікації; культура діалогу.
ПРЗ 5.2	Розмаїття та унікальність різних культур у суспільстві, відмінності між людьми, стратегії попередження, подолання й трансформації конфліктів.
ПРЗ 6.1	Переваги та основні етапи формування суб'єкт-суб'єктних відносин між вчителем і учнем.
ПРЗ 6.2	Основні ролі вчителя у професійній діяльності.
ПРЗ 6.3	Основні форми та засоби визначення запитів та очікувань батьків.
ПРЗ 6.4	Основні форми конструктивної взаємодії з батьками в інтересах учнів.
ПРЗ 6.5	Основні завдання членів команди психолого-педагогічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами.
ПРЗ 7.1	Інструменти забезпечення інклюзивного навчання. Принципи, форми та методи ефективної підтримки осіб з особливими потребами.
ПРЗ 7.2	Технології індивідуального та диференційованого навчання.
ПРЗ 7.3	Способи виявлення здібностей, інтересів, реальних навчальних можливостей учнів.
ПРЗ 7.4	Середовище як чинник розвитку особистості учнів.
ПРЗ 8.1	Ознаки безпечного освітнього середовища. Вплив освітнього процесу на спосіб життя і здоров'я учнів.
ПРЗ 8.2	Основи безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни.
ПРЗ 8.3	Види та прояви насильства, булінгу, правила запобігання та протидії їм.

ПРЗ 9.1	Вимоги до змістового наповнення освітнього середовища. Перелік обладнання, необхідного для забезпечення викладання навчальних предметів (інтегрованих курсів), їх інтеграції.
ПРЗ 10.1	Методики педагогічного прогнозування. Види та етапи планування освітнього процесу.
ПРЗ 10.2	Зміст модельних навчальних програм з відповідних навчальних предметів (інтегрованих курсів). Вимоги до навчальних програм.
ПРЗ 11.1	Вимоги законодавства щодо організації освітнього процесу. Форми організації освітнього процесу, види й форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів.
ПРЗ 12.1	Види оцінювання результатів навчання учнів. Форми оцінювання. Критерії та рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів з української мови.
ПРЗ 12.2	Методики здійснення формуального, поточного, підсумкового оцінювання. Способи фіксації результатів педагогічних спостережень.
ПРЗ 12.3	Методи й прийоми здійснення аналізу та рефлексії навчальної діяльності учнів та її результативності. Методи та прийоми, методики і технології здійснення самооцінювання та взаємооцінювання учнями результатів їхнього навчання української мови.
ПРЗ 13.1	Освітні інновації, їхні характеристики. Особливості організації інноваційної педагогічної діяльності.
ПРЗ 13.2	Методи виявлення проблем у педагогічній діяльності, визначення характеру та причин їх появи. Методи роботи з різними джерелами інформації з метою розв'язання проблем і запобігання їм.
ПРЗ 14.1	Механізм моніторингу професійної діяльності вчителя.
ПРЗ 14.2	Загальні та професійні компетентності вчителя. Вимоги до професійної діяльності вчителя української мови та літератури з урахуванням змін в освітній політиці, змісті освіти.
ПРУ 1.1	Під час виконання службових обов'язків здійснювати усну та письмову комунікацію державною мовою.
ПРУ 1.2	Застосовувати прийоми та методи збагачення мовлення учнів для висловлення ними думок, почуттів і ставлень, сприяння мовній творчості учнів.
ПРУ 1.4	Ураховувати особливості вивчення мови/навчання мовою національної меншини України під час навчання предметів (інтегрованих курсів).
ПРУ 1.5	Використовувати мовний, мовленнєвий та культурний досвід учнів, які належать до національних меншин України, у процесі здобуття ними освіти.
ПРУ 1.7	Формувати в учнів здатність до взаєморозуміння, міжособистісної взаємодії засобами активної та пасивної комунікації.
ПРУ 2.1	Визначити предметний зміст і послідовність його опрацювання з урахуванням вимог державного стандарту освіти, типових освітніх програм, попередніх результатів навчання учнів, їхніх освітніх потреб.
ПРУ 2.2	Формувати в учнів уявлення про освітню галузь/навчальний предмет (інтегрований курс) на основі сучасних наукових досягнень.
ПРУ 2.4	Розвивати в учнів ключові компетентності й уміння, спільні для всіх компетентностей; формувати готовність до застосування їх у навчальній діяльності.
ПРУ 2.5	Застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних освітніх галузей, навчальних предметів (інтегрованих курсів) під час підготовки та проведення навчальних занять.
ПРУ 2.6	Формувати в учнів розуміння природних зв'язків різних процесів, уміння розв'язувати практичні завдання, що вимагають синтезу знань із різних освітніх галузей; розвивати в учнів системне мислення.
ПРУ 2.7	Добирати доцільні форми, методи та засоби навчання відповідно до мети і завдань навчального заняття, вікових та індивідуальних особливостей учнів.
ПРУ 2.8	Застосовувати інноваційні технології навчання української мови.
ПРУ 2.9	Упроваджувати технології та методики особистісно зорієнтованого, компетентнісного та інтегрованого навчання, виховання і розвитку учнів.
ПРУ 2.10	Формувати в учнів уміння аналізувати, обґрунтовувати, доводити власну думку,

	ставити запитання, висувати власні припущення, розрізняти факти й здогади, узагальнювати інформацію.
ПРУ 2.11	Застосовувати технології розвитку в учнів критичного мислення для розуміння себе, своїх цінностей і потреб, здатності до осмислення власних рішень і їх наслідків, навичок рефлексії.
ПРУ 2.12	Розвивати в учнів здатність протистояти інформаційному тиску, усвідомлювати маніпуляції.
ПРУ 4.1	Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та інших особливостей учнів.
ПРУ 4.2	Складати (брати участь у складанні) індивідуальну програму розвитку та/ або індивідуальний навчальний план учня, іншим чином сприяти формуванню індивідуальної освітньої траєкторії учнів.
ПРУ 4.3	Визначити прояви завищеної чи заниженої самооцінки учнів з метою їх коригування.
ПРУ 4.4	Створювати умови для формування позитивної самооцінки учнів.
ПРУ 4.5	Використовувати основні стратегії роботи з учнями, що сприяють формуванню їхньої позитивної самооцінки.
ПРУ 4.6	Застосовувати методи роботи, навчальні матеріали та завдання для розвитку пізнавальної діяльності учнів.
ПРУ 4.7	Створювати умови для формування мотивації учнів до навчання.
ПРУ 4.8	Використовувати стратегії, що заохочують учнів до ефективної взаємодії.
ПРУ 4.9	Використовувати способи самозбереження психічного здоров'я, запобігання професійному вигоранню, управління власними емоціями.
ПРУ 4.10	Конструктивно реагувати на стрес, конфліктні ситуації, сприяти порозумінню.
ПРУ 4.11	Застосовувати в освітньому процесі практики концентрації уваги, усвідомленого емоційного редагування.
ПРУ 5.1	Організувати діалог і полілог з учнями та іншими учасниками освітнього процесу, поважаючи права людини та суспільні цінності.
ПРУ 5.2	Застосовувати в обговоренні освітніх, соціальних і життєвих проблем методики усвідомленого та емпатійного слухання, ненасильницької та безконфліктної комунікації; запобігати конфліктам в освітньому процесі.
ПРУ 5.3	Застосовувати основні стратегії поведінки щодо захисту власних прав і захисту учнів в освітньому процесі.
ПРУ 6.1	Застосовувати механізми реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин між вчителем і учнем.
ПРУ 6.2	Застосовувати для забезпечення суб'єкт-суб'єктного підходу навички координації та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнів, підтримування їх прагнення до саморозвитку, розкриття їхніх здібностей і пізнавальних можливостей.
ПРУ 6.3	Визначати й ураховувати запити й очікування батьків щодо навчання своїх дітей, участі в освітньому процесі.
ПРУ 6.4	Залучати батьків до участі в освітньому процесі, а також до прийняття рішень, що стосуються навчання, виховання й розвитку учнів.
ПРУ 6.5	Співпрацювати з батьками як членами команди психолого-педагогічного супроводу учня з особливими освітніми потребами.
ПРУ 6.6	Співпрацювати із залученими фахівцями в процесі розроблення та реалізації індивідуальної програми розвитку, індивідуального навчального плану для осіб з особливими освітніми потребами.
ПРУ 7.1	Використовувати інструменти забезпечення інклюзивного навчання в освітньому процесі.
ПРУ 7.2	Забезпечувати педагогічну підтримку осіб з особливими освітніми потребами.
ПРУ 7.3	Організувати процеси навчання, виховання й розвитку учнів з урахуванням їхніх потреб, здібностей і реальних навчальних можливостей.
ПРУ 7.4	Організувати освітній простір безпечно та з урахуванням особливостей, потреб і можливостей учнів.

ПРУ 8.1	Організувати освітнє середовище з урахуванням правил безпеки життєдіяльності, санітарних правил і норм, протиепідемічних правил.
ПРУ 8.2	Уживати заходів щодо запобігання та протидії булінгу, різним проявам насильства серед учнів та інших учасників освітнього процесу.
ПРУ 8.3	Планувати освітній процес з урахуванням принципів здорового та безпечного способів життя.
ПРУ 8.4	Формувати в учнів навички здорового та безпечного способів життя.
ПРУ 9.1	Використовувати фізичний, інформаційний простори навчальних та інших приміщень закладу освіти як освітній ресурс.
ПРУ 9.2	Проектувати осередки навчання, виховання й розвитку в навчальному приміщенні спільно з учнями, зважаючи на їхні вікові особливості, інтереси та потреби.
ПРУ 10.1	Формулювати цілі освітнього процесу на основі прогностичних методів планування. Здійснювати різні види планування освітнього процесу на різних його етапах залежно від поставленої мети, індивідуальних особливостей учнів, особливостей діяльності закладу освіти.
ПРУ 10.2	Планувати навчальні заняття на основі модельних навчальних програм, навчальних програм, затверджених педагогічною радою закладу освіти. Розробляти навчальні програми на основі модельних навчальних програм.
ПРУ 11.1	Організувати освітній процес відповідно до вимог законодавства. Організувати навчальні заняття різних типів.
ПРУ 11.2	Застосовувати різні види й форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Раціонально використовувати навчальний час.
ПРУ 12.1	Застосовувати різні форми оцінювання результатів навчання учнів з української мови. Застосовувати до різних видів оцінювання відповідну методику та шкалу.
ПРУ 12.5	Розвивати в учнів уміння здійснювати самомотивацію до навчання, аналіз, рефлексію навчальної діяльності та її результативності. Забезпечувати зворотний зв'язок з учнями щодо сприйняття, розуміння та засвоєння ними навчального матеріалу з української мови.
ПРУ 12.6	Розвивати в учнів уміння здійснювати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання з української мови.
ПРУ 13.1	Аналізувати інформацію щодо освітніх інновацій, умов їхнього впровадження.
ПРУ 13.3	Аналізувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності й запобігання їм. Збирати, систематизувати й використовувати інформацію, що є важливою для розв'язання проблем і запобігання їм.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС / 90 годин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Шкільний курс фонетики, графіки, орфоєпії, будови слова, словотвору, лексикології, фразеології, стилістики.

Тема 1. Фонетика, графіка, орфоєпія в ШКУМ у ЗЗСО.

Фонетика у шкільному курсі мови. Класифікація звуків. Графіка у шкільному курсі мови. Українська абетка. Спадкоємність і перспективність у засвоєнні фонетики і графіки. Фонетико-графічний розбір. Орфоєпія та її основне значення. Поетапне формування орфоєпічних умінь і навичок. Дикція. Аспекти звука. Правила складоподілу. Акцентуаційні норми. Фонетична транскрипція. Методи і прийоми навчання фонетики, графіки і орфоєпії. Фонетичний розбір. **ПЗ 1.**

Тема 2. Будова слова та словотвір у ШКУМ у ЗЗСО.

Наукові основи будови слова та словотвору. Наступність і перспективність у

засвоєнні розділу. Значущі частини слова, методичні особливості засвоєння їх. Розбір слова за будовою (морфемний). Основні способи словотворення, методичні особливості засвоєння їх. Словотвірний розбір. **ПЗ 2.**

Тема 3. Лексикологія, фразеологія, стилістика в ШКУМ у ЗЗСО.

Наукові засади навчання лексикології і фразеології. Значення вивчення лексикології й фразеології в мовленнєвому розвитку. Принципи навчання лексикології і фразеології. Особливості засвоєння учнями лексики. Аспекти аналізу значення слова. Лексико-стилістичний аналіз тексту. Стилістично-лексичний аналіз. Вади, притаманні традиційній методиці формування лексичних умінь. Особливості засвоєння учнями фразеології. Ознаки вільних словосполучень. Лінгводидактичні основи лексичної та словникової роботи в школі. Завдання словникової роботи на уроках мови. Лексичні помилки. Робота над попередженням і виправленням лексичних помилок.

Наукові засади методики вивчення стилістики. Функційно-стилістичне спрямування у вивченні мовних явищ. Наступність і перспективність у вивченні стилістики: а) робота зі стилістики в 1–3 (4) кл.; б) опрацювання стилів мовлення у 5–7 кл.; в) узагальнення і систематизація набутих знань із стилістики. Стилістичні уміння і навички. Стилістичні вправи. Стилістична основа мовленнєвих помилок. **ПЗ 3.**

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль 2. Шкільний курс граматики.

Тема 4. Морфологія в ШКУМ у ЗЗСО.

Місце, значення, принципи і зміст граматики в шкільному курсі мови. Значення, завдання, принципи і зміст вивчення частин мови у шкільному курсі. Наступність у вивченні частин мови в початкових і 5–7 класах. Методика вивчення загальних питань про частини мови. Методи і прийоми теоретико-практичного вивчення частин мови. **ПЗ 4.**

Тема 5. Синтаксис в ШКУМ у ЗЗСО.

Структурно-семантичний підхід до вивчення синтаксису. Значення і місце занять із синтаксису у шкільному курсі мови. Методика вивчення словосполучення. Методика вивчення речення. Особливості вивчення синтаксису в різних за типом шкіл. **ПЗ 5.**

МОДУЛЬ 3

Змістовий модуль 3. Орфографія й пунктуація в ШКУМ у ЗЗСО.

Тема 6. Формування орфографічної грамотності здобувачів мовної освіти в ЗЗСО.

Значення орфографії та її місце в шкільному курсі української мови. Поняття про орфограму. Принципи української орфографії, її зв'язок з іншими розділами науки про мову. Психолого-дидактичні основи засвоєння орфографії. Методи та прийоми навчання орфографії. Види орфографічних вправ та методика їх проведення. Робота над орфографічними помилками. **ПЗ 6.**

Тема 7. Формування пунктуаційної грамотності здобувачів мовної освіти в ЗЗСО.

Місце пунктуації в шкільному курсі української мови. Завдання навчання пунктуації. Принципи навчання пунктуації. Методи й прийоми навчання пунктуації. Види вправ з пунктуації. Методика виправлення, обліку і класифікації пунктуаційних помилок. Робота над пунктуаційними помилками. **ПЗ 7.**

ПЗ 8. Методичний практикум. Модульний контроль.

3. Рекомендована література

Базова

1. Державний стандарт базової середньої освіти / Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 11.10.2020).
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». *Урядовий кур'єр*. 27.06.2020. № 121.
3. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах: підруч. для студентів філолог. факул-ів ун-ів / М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман та ін.; за ред. М. І. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2004. 400 с.
4. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. (дата звернення: 11.12.2017).
5. Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти: наказ МОН № 329 від 13.04.2011. *Офіційний вісник України*. 27.05.2011. № 37. Ст. 1539. С. 157. Код акта 56462/2011.
6. Українська мова: 10–11 кл.: програма: академічний рівень. 2017 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (дата звернення: 11.09.2017).
7. Українська мова: 10–11 кл.: програма: профільний рівень. 2017 р.. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58818/> (дата звернення: 11.09.2017).
8. Українська мова: 10–11 кл.: програма: рівень стандарту. 2017 р.. URL: <https://osvita.ua/school/program/program-10-11/58800/> (дата звернення: 11.09.2017).
9. Українська мова: 5–9 кл.: програма для загальноосвіт. навч. закл. 2017 р.. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita-2/navchalni-prohramy-5-9-klasy-naskrizni-zmistovi-liniji/ukrajinska-mova/> (дата звернення: 14.08.2017).
10. Український правопис / Затверджено Укр. нац. комісією з питань правопису (протокол № 5 від 22 жовт. 2018 р.); Схвалено Кабінетом Міністрів України (Постанова № 437 від 22 травня 2019 р.). 282 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl_pravo.pdf (дата звернення: 02.09.2019).

Допоміжна

11. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). Москва: Издательство ИКАР, 2009. 448 с.

12. Бондаренко Н. В. Експертиза шкільного підручника: коментарі й рекомендації експертам : українська мова. *Експертиза шкільних підручників: інструктивно-методичні матеріали для експертизи електронних версій проектів підручників для учнів 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів: посібник / за заг. ред. О. М. Топузова, Н. Б. Вяткіної. Київ: Педагогічна думка, 2016. С. 56–60.*
13. Гін А. О. Прийоми педагогічної техніки: Вільний вибір. Відкритість. Діяльність. Зворотний зв'язок. Ідеальність: посіб. для вчителів. Луганськ: Навчальна книга. Янтар, 2004. 84 с.
14. Голобородько В. В. Наукова робота учнів: програма організації науково-дослідницької діяльності учнів. Харків: Вид. група «Основа», 2005. 208 с.
15. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/896-93-п/print1515547466393023> (дата звернення: 14.08.2007).
16. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
17. Дідух Г. І. Лінгвостилістичні та комунікативно-ситуативні вправи на уроках української мови у 5–7 класах. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2004. 80 с.
18. Дороз В. Ф. Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 386 с.
19. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.
20. Кодекс цінностей сучасного українського виховання. *Вишневський О. І., Кобрій О. М., Чепіль М. М. Теоретичні основи педагогіки: курс лекцій; За ред. О. Вишневського. Дрогобич: Відродження, 2001. С. 98–99.*
21. Кодекс цінностей сучасного українського виховання. *Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні : педагогічні концепції. Київ: Школяр, 1997. С. 110–112 ; Теоретичні основи педагогіки : курс лекцій / Вишневський О. І., Кобрій О. М., Чепіль М. М.; за ред. О. Вишневського. Дрогобич: Відродження, 2001. С. 98–99.*
22. Козлов Н. И. Гуманизм в современном образовании и его опасности. *Материалы Междунар. науч.-практ. конф. «Современное профессиональное образование: теоретические основы и прикладные аспекты».* Институт заоч. и дополн. проф. образования Оренбургского гос. аграрного ун-та. URL: <http://econf.rae.ru/article/7226>. (дата звернення: 14.11.2013).
23. Колеченко А. К. Энциклопедия педагогических технологий: пособ. для преподавателей. Санкт-Петербург: КАРО, 2002. 368 с.
24. Кучеренко І. А. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02. Херсонський державний університет. Херсон, 2015. 562 с.
25. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика: монографія Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 420 с.
26. Мацько Л. І. Сидоренко Л. І., Мацько, О.М. Стилістика української мови: підручник; за ред. Л. І. Мацько. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.

27. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: навч. посіб. К.: Вища шк., 2003. 311 с.
28. Методика навчання риторики в школі: навч. посіб. / авт.-укл. В. А. Нищета. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 200 с.
29. Нищета В. Методика формування риторичної компетентності учнів основної школи: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 340 с.
30. Обучение общению: методика школьной риторики: учеб. пособ. / под. ред. Т. А. Ладыженской. Москва: Баласс, 2013. 144 с.
31. Омельчук С. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: монографія. Київ: Генеза, 2014. 368 с.
32. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Піктенко, О. М. Любарська та ін.; за ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2004. 256 с.
33. Паращич В. В. Аудіювання: зб. навч. і контр. вправ та завдань: 5–11 класи. Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2004. 176 с.
34. Педагогика: учеб. для студ. высш. пед. учеб. завед. / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов; под. ред. В. А. Слостенина. Москва: Академия, 2014. 608 с.
35. Педагогическое речеведение: словарь-справочник / сост. А. А. Князьков; под ред. Т. А. Ладыженской и А. К. Михальской. Москва: Флинта; Наука, 1998. 312 с.
36. Пентилюк М. І., Окуневич Т. Г. Методика навчання української мови в середніх навчальних закладах у таблицях і схемах: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2010. 136 с.
37. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: зб. статей. Київ: Ленвіт, 2011. 256 с.
38. Практика застосування інтерактивних технологій. *Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід*: метод. посіб. / авт.-уклад. Пометун О., Пироженко Л. К.: А.П.Н., 2002. С. 27–65.
39. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация. Москва: Когнито-Центр, 2002. 218 с.
40. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. Москва: НИИ школьных технологий, 2006. Т. 1. 816 с.
41. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. Москва: НИИ школьных технологий, 2006. Т. 2. 816 с.
42. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. / за заг. ред. М. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.
43. Соловей М. І. Спіцин Є. С., Кудіна В. В. Професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя в кредитно-модульній системі організації навчання: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2008. 377 с.
44. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / Пометун О. І., Пироженко Л. В.; за ред. О. І. Пометун. Київ: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
45. Теоретические основы содержания общего среднего образования / под ред. В. В. Краевского, И. Я. Лернера. Москва: Педагогика, 1983. 352 с.
46. Урок української мови в парадигмі компетентнісного підходу: здобутки та перспективи: матеріали регіон. наук.-практ. семінару 23 березня 2011 р. / відп. ред. В. А. Нищета. Бердянськ: БДПУ, 2011. 112 с.
47. Факультативні заняття з рідної мови в школі / В. І. Тихоша, Г. М. Гайдун

- ченко, О. П. Карабута, Н. В. Рябова. Харків: Основа, 2005. 176 с.
48. Щербина В. І. Волкова О. В., Романенко О. В. Інтерактивні технології на уроках української мови та літератури. Харків: Основа, 2005. 96 с.

4. Методи навчання

Словесні	монологічні	розповідь пояснення лекція	інформаційна проблемна з елементами бесіди з розбором конкретних ситуацій
	діалогічні	бесіда навчальна дискусія робота з книгою	
Наочні	спостереження ілюстрування демонстрування відеометоди		
Практичні	вправи різних типів ситуаційне моделювання		
Репродуктивні	відтворення катехізична бесіда		
Проблемно-пошукові		проблемне викладання самостійна робота узагальнення розв'язання проблемних завдань аргументування рішень взаємоопитування алгоритмування	від знання до проблеми від проблеми до знання
Методи за логікою руху змісту навчального матеріалу			
	дедуктивні	індуктивні	
	традуктивні	конкретизація	
	аналіз	синтез	
	узагальнення	систематизація	
	порівняння		
Методи стимулювання та мотивації навчання			
	дискусії (пізнавальні, навчальні)		
	мозкова атака		
	імітаційні вправи		
	рольове та ігрове моделювання		

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен.

6. Система оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90–100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
78–89	добре		B (добре)
65–77			C (добре)
58–64			D (задовільно)
50–57	задовільно		E (задовільно)
35–49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1–34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни